

رناليسم جادویی

«پژوهشی در اثـر صد سال تنهـای گابریـل گارسـیا مارکز»

نوشته: پرویز صالحی

انتشارات بهمن برنا

۱۳۹۸

www.ketab.ir

سرشناسه	: صالحی، پرویز، ۱۳۱۸ -
عنوان و نام پدیدآور	: رئالیسم جادویی: پژوهشی در اثر صد سال تنهایی گابریل گارسیا مارکز / نوشته پرویز صالحی
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات بهمن برنا، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۲۲۸ ص: ۱۴/۵ × ۲۱/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۶۸۸-۶-۸ / ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۶۸۸-۶-۸ ریل
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: گارسیا مارکز، گابریل، ۱۹۲۷ - ۲۰۱۴ م. -- نقد و تفسیر
موضوع	: Garcia Marquez, Gabriel -- Criticism, interpretation, etc.
سوع	: رئالیسم جادویی (ادبیات)
موضوع	: Magic realism (Literature)
موضوع	: داستان‌های کلمبیایی -- قرن ۲۰ م. -- تاریخ و نقد
موضوع	: Colombian fiction -- 20th century -- History and criticism
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷/۲۸/PQ۸۱۷ ۵۵۱ الف۴ /
رده بندی دیویی	: ۴۹/۸۶۳
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۲۸۰۰۹

انتشارات بهمن برنا (نشر تخصصی علوم اجتماعی)

رئالیسم جادویی: پژوهشی در

اثر صد سال تنهایی گابریل گارسیا مارکز

نوشته: پرویز صالحی

چاپ و صحافی: مؤسسه چاپ حیدری

چاپ اول: بهار ۱۳۹۸

شمارگان: ۱۰۰ جلد

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۷۶۸۸-۶-۸

تلفن انتشارات: ۸۸۰۰۸۹۴۱ - ۸۸۰۰۸۹۲۶

bahmanborna@yahoo.com / www.bahmanborna.ir

قیمت: ۳۲۰۰۰ تومان

این اثر مشمول قانون حمایت از حقوق مؤلفان، مصنفان و هنرمندان ایران می‌باشد. تصویربرداری و تکثیر از تمام یا بخشی از اثر به هر شکل و بدون دریافت مجوز کتبی و قبلی از ناشر ممنوع است.

فهرست مطالب

۷	مقدمه
۱۱	بخش اول: ویژگی‌های رئالیسم جادویی
۱۳	زندگی‌نامه ادبی گابریل گارسیا مارکز
۲۶	گارسیا مارکز در ایران
۲۸	ادب مارکز
۳۰	کتاب‌شناسی گابریل گارسیا مارکز در ایران
۳۰	اثار ترجمه‌شده گارسیا مارکز به فارسی
۳۲	منابع مورد استفاده در تنظیم زندگی‌نامه حاضر
۳۴	خلاصه داستان
۴۳	رئالیسم جادویی و واقعیت
۴۶	چگونگی پیوند جادو با واقعیت در رئالیسم جادویی
۵۰	رئالیسم جادویی، عقلانیت تئوریک
۵۷	خصوصیات رئالیسم جادویی
۶۷	رئالیسم جادویی و رئالیسم، سوررئالیسم، دایان عدلی، تنهایی و جادو
۷۸	معانی سیاسی در رئالیسم جادویی
۸۹	آمریکای لاتین محیط مناسب تکامل رئالیسم جادویی
۹۳	بخش دوم: تحلیل صد سال تنهایی از دیدگاه مکتب رئالیسم جادویی
۹۵	مقدمه
۹۷	صد سال تنهایی و رئالیسم جادویی
۱۵۹	رئالیسم جادویی و عشق
۲۱۷	منابع

بحث مربوط به رئالیسم جادویی، تا حدودی، در کتاب «جامعه‌شناسی رمان، پژوهش در جای خالی سلوچ، محمود دولت‌آبادی» مورد بررسی قرار گرفت. به علت کمبود منابع این ژانر ادبی در زبان فارسی بر آن شدیم با پژوهشی درباره رمان «صد سال تنهایی» گابریل گارسیا مارکز توجه علاقمندان این حیطه را هر چه بیشتر به خصوصیت‌های رئالیسم جادویی جلب کرده، تحلیل انتقادی اثر مذکور را مورد بررسی قرار دهیم.

در زبان فارسی نقد علمی و تحلیل انتقادی در مورد آثار و داستان‌های تأثیرگذار کمتر انجام گرفته است. با وجود کتاب‌های پر ارزش کلاسیک و مدرن که بارها هم تجدید چاپ شده و بازباز می‌گیرند، جای منتقدان صاحب‌نظر و با صلاحیت در صحنه علمی و فرهنگی با ما کاملاً خالی است. شاید یکی از علت‌های اصلی رواج سیل آسای ترجمه آثار تولید شده باشد، که در خاستگاه خود انتقاد و

۱. ژانر (Genre) واژه‌ای است فرانسوی به معنای انواع و گونه‌ها. اسلوب و شیوه‌های نگارش در ادبیات، کارهای ادبی طبقه‌بندی شده درون ژانرها در دوره‌های زمانی متفاوت بی‌شمار است. معیارهایی که طبقه‌بندی‌ها بر مبنای آن‌ها انجام گرفته است از ارزش فوق‌العاده‌ای برخوردار بوده و در عین حال نوعی انعکاس از زمان نوشته‌های افلاطون و ارسطو با این پرسش که چه کسی در اثر ادبی روایت‌کننده و سخنگوست، سه طبقه‌بندی عمده وجود داشته است که عبارتند از:

الف- ادبیات غنایی (lyric) که معمولاً توسط اول شخص مفرد روایت می‌شود.
ب- ادبیات حماسی یا روایی (epic or narrative) که داستان توسط اول شخص روایت می‌شود. هر جا که ضروری باشد قهرمان‌ها شخصاً روایت‌گر می‌شوند.

ج- نمایش‌نامه (drama) که در آن روایت و داستان از زبان خود شخصیت‌ها بیان می‌شود. ارسطو و سایر منتقدان دوره کلاسیک طبقه‌بندی‌های خردتر و جزئی‌تر دیگری را هم به این طبقه‌بندی اصلی افزوده‌اند مانند تراژدی، کمدی، طنز و ... که تا به امروز باقی مانده و مورد استفاده قرار می‌گیرد. برای اطلاعات بیشتر به کتاب آبرامز، ام. اچ. به زبان انگلیسی و ترجمه آن که توسط آقای سعید سبزیان انجام گرفته است رجوع شود که در فهرست منابع آمده‌اند.

۲. ضروری است همین‌جا از ترجمه خوب و سلیس آقای بهمن فرزانه سپاسگزاری شود. این سپاسگزاری نتیجه یک مقابله علمی صد سال تنهایی با زبان اصلی یا متن انگلیسی اثر نیست. تنها یک سپاسگزاری ساده، در عین حال عاطفی و احساسی به وجود آمده ضمن خواندن چند باره و استفاده از این ترجمه توسط نویسنده این رساله می‌باشد. ترجمه اثر روان، ساده و دلنشین است آن چنان که خواننده فراموش می‌کند که با یک داستان ترجمه شده سر و کار دارد.

ارزشیابی می‌شوند، در این پژوهش به بازبینی، نقد علمی، تحلیل انتقادی، و شناسایی اثر در حد توان توجه شده است.

مطالعه درباره مفهوم رئالیسم جادویی با وجود دلنشین بودن و تازگی موضوع در ایران می‌تواند بحث را به سادگی وارد مقولات نظری، تطبیقی، زیبایی‌شناختی و تکنیک‌های ادبی صرف، و گاه حتی مباحث فلسفی کند که شاید حوصله تنگ خواننده را حتی در میان فرهیختگان تنگ‌تر می‌کند. و چنین شد که پایه انجام رساله حاضر، به شکلی که هست، گذاشته شد. به همین علت‌ها تصمیم گرفته شد در یک بخش کوتاه و مختصر، سبک‌های این ژانر تقریباً جوان ادبی که اوایل قرن بیست به وجود آمد، با استناد به آثار نویسندگان دیگر و تحلیل انتقادی نویسنده اثر حاضر مقولات جادویی را توضیح داد شود. قسمت اصلی اثر، تقریباً تماماً در خدمت توصیف این خصوصیت، با استناد به «صد سال تنهایی» گابریل گارسیا مارکز و نشان دادن مصداق‌های هر کدام در این اثر اختصاص یافت. به این ترتیب تحلیل انتقادی صد سال تنهایی از دیدگاه رئالیسم جادویی موضوع اصلی این رساله را به خود اختصاص داد. به همین دلیل به مسائل دیگر وابسته به تفسیر انتقادی یک اثر مانند داستان، زبان، شخصیت‌پردازی، توطئه... پرداخته نشده است.

در این اثر به رابطه رئالیسم جادویی با رئالیسم، با سوررئالیسم، با رمان‌های علمی-تخیلی تا آن‌جا که به درک و شناخت بحث اصلی کمک کنند پرداخته شده است. - روی این مسائل تأکید شده است که آیا رئالیسم جادویی با جادو و جادوگری و شعبده خویشاوندی دارد. به حوزه مابعدالطبیعه وارد می‌شود، واقعیت را جا می‌گذارد، با استناد به واژه جادویی به حیطه غیر واقعی وارد می‌شود؟ آیا رئالیسم جادویی یک ژانر خنثی، بدون جهت‌گیری سیاسی، جدا از وضعیت سیاسی و حاکمیت‌های خودکامه‌ی آمریکای لاتین، خیزش‌ها و جنبش‌های انقلابی، اقدامات کارگری و اتحادیه‌ها و اعتصاب‌های کارگران، ساز ناساز خود را می‌نوازد و جلو می‌رود، یا به مسئولیت‌های اجتماعی - مانند هر اثر رئالیستی - پایبند است؟ اصلاً چرا این ژانر با وجود شهروندی آلمان، در آمریکای لاتین جا خوش می‌کند، رشد

می‌کند، تکامل می‌یابد و به جنبشی با هویت آمریکای جنوبی مبدل می‌شود. چه چیزی در آن قاره این تغییر و کسب هویت تازه را امکان‌پذیر ساخته یا شرایط آن را فراهم کرده بوده است؟

در قسمت اصلی (بخش دوم) تحلیل صد سال تنهایی از دیدگاه رئالیسم به شخصیت‌های اصلی و خصوصیت‌های رفتاری آن‌ها در حیطه رئالیسم جادویی پرداخته شده است، عشق جادویی شخصیت‌ها، خشم و کین آن‌ها، کشمکش‌های اجتماعی، یاسی، خانوادگی و فردی آن‌ها به طور عام، به خصوص پدیده مرگ در حوزه رئالیسم جادویی در حد توان تحلیل شده است. نشان داده شده است که سرنوشت ده‌آمده مان‌بندو، که بعدها به شهری پر نعمت مبدل می‌شود، با سرنوشت تبار حوزه آرکادیو بوئندیا، که خورده، و بعد از شکوفایی به ویرانی می‌انجامد و در نهایت درون توفان، حلقه‌ها را با آخرین بازمانده خاندان بوئندیا، زمین از وجود هر دو پاک می‌شو. سرنوشتی مکتوب و محتوم در حوزه رئالیسم جادویی، و نه در حیطه متافیزیکی.

در این مقدمه لازم است به چند نکته اشاره شود:

- بعضی از حوادث و رخدادها، همان صد سال تنهایی، در رساله حاضر، به مناسبت موضوع‌های مختلف به نوبت و به نوبت تکرار شده‌اند. این امر از طرفی اجتناب‌ناپذیر تشخیص داده شده، و از طرف دیگر سهوی، یا اشتباه، یا تکرار در اثر فراموشی نبوده است. مثلاً وقتی که شخصیت حوزه آرکادیو بوئندیا و حوادث مربوط به او موضوع اصلی بود چاره‌ای نبود که مقداری از حوادث مربوط به اورسولا، زنش، یا پسرش سرهنگ آئورلیانو بوئندیا هم بیان شود. شخصیت‌های داستان با هم در ارتباطند. نمی‌شد و نمی‌شود شخصیتی را از دیگر شخصیت‌ها جدا کرد و بدون ارتباط او با دیگران، یا رخدادها را از دیگر بررسی و تحلیل کرد. وقتی که از اورسولا، یا سرهنگ آئورلیانو بوئندیا بحث می‌شود، خواه ناخواه، باز هم بر مبنای همین رابطه، ضرورت

ایجاب می‌کرد که به حوادث بیان شده در قبل هم به نوعی اشاره شود، یا رخداد به صورتی آورده شود. اگر خواننده‌ای این اقدام نویسنده را مورد انتقاد قرار دهد به او حق داده می‌شود. امکان نداشت کتاب حاضر خالی از عیب و کاستی باشد. تنها چیزی که برای نویسنده باقی می‌ماند عذرخواهی از خواننده و تشکر از تحمل و حوصله اوست.

به علت کلی و جامع بودن اکثر منابع مورد استفاده، به خصوص منابعی که از رسانه‌های الکترونیکی گرفته شده‌اند ضرورت ایجاب می‌کرد که مطالب مورد نیاز، متناسب با بحث مورد نظر انتخاب، ترجمه و در دسترس قرار با ترکیب مطالب، موضوع مورد نیاز اقتباس شده و به صورت آداپتور، هاتر مورد استفاده قرار گیرد. در متن هر جا اقتباس و استفاده از منابع به کار نرفته است جمله یا مطلب مورد نظر درون قرار گرفته است.

• در خاتمه ضروری است از همکارانی که در تکمیل رساله حاضر نویسنده را یاری کرده‌اند قدردانی شود. به خصوص سپاس فراوان تقدیم می‌شود به آقای دکتر ترج، معلم ارسبی، محقق دانشمند و جامعه‌شناس آگاه، سپاسگزارم از صفت، توجه و یاری خانم زهرا نیک‌نژاد و خانم پرشنگ صالحی. از آقای محمد شاپوری و همه همکاران ایشان در انتشارات بهمن برنا تشکر فراوان دارم. بی‌شک بدون یاری این فرهیختگان این اثر ممکن بود به سرایی که الان هست نمی‌بود.

پرویز صالحی

تابستان ۱۳۹۱